

Statens selskaper maksimerer profitt – dersom vi ber om det.

Det er fint med en klar rollefordeling i statens selskaper, men instruksen til ledelsen bør gjenspeile eiernes interesser – som er mer enn profitt.

@bardharstad

Gråsonen mellom politikk og økonomi er alltid spennende og kontroversiell. Nå har grenselandet fått fornyet interesse.

For eksempel har Christine Meyer og Victor Norman skrevet bok om at det er [«ikke for å konkurrere»](#) at offentlige etater tilbyr private tjenester.

Et tilsynelatende helt annet eksempel er Venstres forslag om at Equinor bør bruke sin forhandlingsmakt til å presse Brasil til å gjenopprette vern av regnskog. Brasil er Equinors største satsningsområde og det har gjort Norge til en betydelig investor i landet. Jeg har selv argumentert for at [Equinor kan påvirke Brasil](#), ikke minst etter at [forhandlingene om handelsavtalen ble avsluttet](#).

Næringsminister [Torbjørn Røe Isaksen svarte](#) 14. september. Blant annet viser han til *«den norske eierskapspolitikken, som innebærer at staten forvalter sitt eierskap basert på en klar rolle- og ansvarsfordeling mellom eiere og ledelse. Den daglige forvaltningen av et selskap, som også omfatter investeringsbeslutninger, hører inn under styrets og daglig leders ansvar.»*

Det er nærliggende å tro at næringsministeren har eierskapsmeldingen i tankene når han skriver dette. Eierskapsmeldingen beskriver hvordan statlige selskaper skal drives. Selskapene deles inn i ulike kategorier, men for de fleste kreves det at selskapene «skal være lønnsomme» og «drives på forretningsmessig grunnlag». Rett nok legges det til at «alle norske selskaper bør ta samfunnsansvar, uavhengig av om de er privat eller offentlig eid.»

Men eierskapsmeldingen er ikke skrevet i stein. Faktisk revideres den akkurat nå. Heldigvis, bør vi si, for den nåværende [eierskapsmeldingen holder ikke mål faglig](#), som jeg forklarte i februar.

Oliver Hart, en av mine tidligere veiledere, fikk Nobelprisen i økonomi blant annet for å vise at et selskap bør eies offentlig når det er viktig med kvalitet og andre aspekter som ikke bidrar direkte til profitt dersom det er vanskelig å beskrive disse aspektene i en kontrakt. [Oliver Hart viste til fengselsdrift som eksempel. Meyer og Norman viser til helse og utdanning.](#)

Det er lett å forklare at statlige selskaper som stort sett opererer nasjonalt bør ta andre hensyn enn profitt. Gitt friluftsinntektene til de norske eierne skulle man tro at Statskog ville ledet an med vern av urskog og villmark heller enn å prioritere profitt og hogst. I møte med kritikk har Statskog imidlertid vist til retningslinjene de er pålagt. Retningslinjene har ført til at Statskog har vernet lite gammel skog, og for det de har vernet har de fått kompensasjon. WWF viser til at 70 av skogvernbudsjettets 120 millioner gikk til Statskog i 2012. (Jeg har spurt Klima- og miljødepartementet om nyere tall uten å ha fått svar.) Millionene har deretter blitt tatt ut av Landbruks- og matdepartementet som ekstraordinært utbytte. [Denne kreative bokføringen fra et departement til et annet undergraver ordninger for skogvern og avslører at instruksene til Statskog må omskrives så vi ikke betaler oss selv for å verne.](#)

Politiske føringer for selskaper som opererer globalt er mer utfordrende. I et internasjonalt marked er vi nødt til å være konkurransedyktige. Næringsministeren påstår derfor at vi «kan ikke bruke Equinor

til å presse Brasil.» Han har nok flere grunner til å si dette, men det er viktig å stille spørsmål til påstanden.

For det første er selv private selskaper villige til å presse Brasil. Coca Cola bruker sine kontakter, Amerikanske skoprodusenter dropper lær fra Brasil, lakseprodusenter truer med å importere laksefor fra andre land, og 200 pensjonsfond krever nå at lover håndheves og at ulovlig hogst stopper. Og miljøvernministeren i Brasil lytter til investorer: Han har langt flere møter med investorer enn med NGO'ere, i følge Brasilianske medier.

For det andre har eierne av Equinor flere interesser enn det som er typisk for private selskaper. Majoritetseieren, det norske folk, har vist seg villig til å gi avkall på penger for å verne Amazonas. Om ledelsen tar innover seg eiernes interesser kan et slikt bredt eid selskap faktisk være med på å løse samfunnsproblemet, ifølge John Morgan ved Berkeley-universitetet.

Vi kan ikke vente at Skatskog verner urskog her, eller at Equinor jobber for vår regnskoginteresse der, så lenge instruksene ber dem prioritere profitt. Min tidligere kollega i USA, Dylan Minor, har vist at ledelsen i et selskap tar samfunnsansvar hvis – men bare hvis – lønnspakken påvirkes positivt av dette. Han har også vist at bedrifters miljøskade dobles om ledelsen gis sterke incentiver til å maksimere profitt.

Våre selskaper gjør det de blir instruert til. Den nye eierskapsmeldingen må sørge for at instruksene sammenfaller med eiernes interesser.